

BARN'S UTVECKLING OCH LÄRANDE I UTEMILJÖN

Pedagogers uppfattningar av fenomenet utemiljö i
förskolan

CHILDREN'S DEVELOPMENT AND LEARNING IN OUTDOOR ENVIRONMENT

Pedagogues conceptions of the phenomenon outdoor
environment in preschool

Examensarbete i lärarutbildningen
Avancerad nivå 15 Höskolepoäng
Hösttermin 2012

Ida Johansson
Frida Karlsson

Handledare: Susanne Klaar
Examinator: GunBritt Tornberg

Resumé

Arbetets art: Examensarbete i lärarutbildningen, Avancerad nivå, 15hp Högskolan i Skövde

Titel: Barns utveckling och lärande i utemiljön– Pedagogers uppfattningar av fenomenet utemiljö i förskolan.

Sidantal: 27

Författare: Ida Johansson och Frida Karlsson

Handledare: Susanne Klaar

Datum: Januari 2013

Nyckelord: Utemiljö, utveckling, lärande, barn, pedagoger och utomhuspedagogik.

Utemiljön har stor betydelse för barns utveckling och lärande då den engagerar fler sinnen samtidigt. Syftet med vår studie var att undersöka vad pedagoger i förskolan har för uppfattningar om utemiljöns betydelse för barns utveckling och lärande samt hur de uppfattar sin egen roll i relation till barns utveckling och lärande i utemiljön. I studien använde vi oss av en kvalitativ metod i form av intervjuer utifrån en fenomenografisk ansats. I resultatet framkom det att pedagogerna anser att utemiljön har stor betydelse för barns utveckling och lärande då barnen ges möjlighet att träna sin motorik, fantasi och kreativitet, olika lärande innehåll samt att den främjar barns hälsa. Pedagogerna uppfattar sin egen roll som medupptäckare och observatör. Vi önskar att vår studie kommer att bidra till en djupare kunskap om fenomenet utemiljö och att våra blivande kollegor samt lärarstudenter kan ta nytta av vår forskning.

Abstract

Study: Degree project in teacher education, Advanced level, 15hp University of Skövde

Title: Children's development and learning in outdoor environment - Pedagogues' conceptions of the phenomenon outdoor environment in preschool.

Number of pages: 24

Author: Ida Johansson och Frida Karlsson

Tutor: Susanne Klar

Date: January, 2013

Keywords: Outdoor environment, development, learning, children, pedagogues and outdoor education.

The outdoor environment is important for children's development and learning because it stimulates several senses at the same time. The purpose of our study was to examine pedagogues in preschool perceptions of the outdoor environment importance for children's development and learning, and how they perceive their own role in relation to children's development and learning in the outdoor environment. In this study we have used a qualitative method in form of interviews from a phenomenographic approach. The result revealed that teachers believe that the outdoor environment is very important for children's development and learning when children are given the opportunity to practice their motor skills development, imagination and creativity, different learning content and that it promotes children's health. The teachers perceive their own role to discoverer with the children and as observers. We wish that our study will contribute to a deeper understanding of the phenomenon of outdoor environment and our future colleagues and student teachers can take advantage of our research.

Innehållsförteckning

1 BAKGRUND	1
1.1 Inledning	1
1.2 Syfte	2
1.3Frågeställningar	2
2 LITTERATURGENOMGÅNG	3
2.1 Vad säger Läroplanen?	3
2.2 Utemiljöns betydelse för barns utveckling och lärande.....	3
2.3 Pedagogers förhållningssätt och påverkan på barn i utemiljö	6
2.4 Hälsa	7
2.5 Sammanfattning av litteraturgenomgång.....	8
3 TEORETISK UTGÅNGSPUNKT.....	9
3.1 Fenomenografi.....	9
4 METOD.....	10
4.1 Metodval	10
4.2 Urval	10
4.3 Genomförande	11
4.4 Analys	11
4.5 Trovärdighet och giltighet	12
4.6 Forskningsetik	13
5 RESULTAT	14
5.1 Utemiljöns betydelse för motorisk utveckling.....	14
5.1.2 Varierade aktiviteter.....	14
5.1.3 Stora ytor.....	14
5.2 Utemiljöns betydelse för personlig utveckling.....	15
5.2.1 Lek, Fantasi och Kreativitet.....	15
5.2.2 Mod och självkänsla.....	15
5.3 Utemiljöns betydelse för kunskapsutveckling	16
5.3.1 Olika lärandeinhåll	16
5.3.2 Olika aspekter av lärande	16
5.4 Utemiljöns betydelse för hälsan	17
5.5 Pedagogiskt förhållningssätt vid utevistelse	18
5.5.1 Planerat	18
5.5.2 Oplanerat.....	19
5.6 Sammanfattning av resultatet	19
6 DISKUSSION	21

6.1 Metoddiskussion.....	21
6.2 Resultatdiskussion	22
6.2.1 Utemiljöns betydelse för barns utveckling och lärande.....	22
6.2.2 Pedagogens roll i arbetet med barns utveckling och lärande i utemiljö.....	25
6.2.3 Szczepanskis lärandemodell	26
6.3 Slutsats.....	26
7 SLUTORD	28
8 VIDARE FORSKNING	29
9 REFERENSER.....	
Bilaga	

1 BAKGRUND

I bakgrunden presenteras det ämne som vi har valt att undersöka för vår studie, motivet till det valda ämnet samt vårt syfte och våra frågeställningar.

1.1 Inledning

Barn vistas till stor del utomhus under sin dag på förskolan, vilket gör att utemiljön har lika stor betydelse för barns utveckling och lärande som innemiljön (Dahlgren och Szczepanski, 2004). Grahn, Mårtensson, Lindblad, Nilsson och Ekman, (1997) hävdar att utemiljön engagerar flera sinnen genom att den ger möjlighet till varierande intryck och upplevelser på ett sätt som ingen annan miljö förmår. Barnens hälsa påverkas positivt när de befinner sig i utemiljö, de har större yta att röra sig på samt att ljudnivån sjunker. Trots detta har utemiljön inte fått samma pedagogiska uppmärksamhet som innemiljön.

Under vår studietid på Lärarprogrammet för förskolan på Högskolan i Skövde har vi erhållit kunskap om utemiljön och dess betydelse för barns utveckling och lärande genom kurser, verksamhetsförlagd utbildning samt diskussioner med studiekamrater. Vi anser att detta är ett intressant och aktuellt ämne då vi under vår verksamhetsförlagda utbildning upplevt att barn tillbringar mycket tid utomhus och att utemiljön har en positiv inverkan på barn. Vi vill således söka en djupare kunskap i hur pedagoger på förskolan uppfattar fenomenet *utemiljö*. Vår uppfattning är att utemiljön kan bidra till barns utveckling och lärande genom att den erbjuder barn helt andra möjligheter till att lära och utvecklas än vad innemiljön gör. Vi vill med vår studie bidra till mer kunskap kring pedagogers uppfattningar om *på vilka sätt* det kan ske. Vi menar likt Dahlgren och Szczepanski (2004) att utemiljön bör vara ett komplement till innemiljön, då den utgör en stor del av barns vistelse i förskolan, vilket även Läroplanen för förskolan belyser:

Barnen ska kunna växla mellan olika aktiviteter under dagen. Verksamheten ska ge utrymme för barnens egna planer, fantasi och kreativitet i lek och lärande såväl inomhus som utomhus. Utomhusvistelsen bör ge möjlighet till lek och andra aktiviteter både i planerad miljö och i naturmiljö (Utbildningsdepartementet, 1998, reviderad 2010, s.7).

Eftersom det är pedagogernas uppfattningar som studien baseras på har vi valt att inte använda oss av något specifikt ämne eller innehåll i benämningarna utveckling och lärande. Vi kommer att använda oss av begreppet utemiljö och med det menar vi: förskolegården och skogen. Med begreppet pedagoger menar vi personer som arbetar med barn i förskolan. Vi har valt att använda oss av fenomenografi som teoretisk utgångspunkt då fenomenografien handlar om hur människor uppfattar ett fenomen. Under rubriken litteraturgenomgång och tidigare forskning presenterar vi tidigare studier som gjorts inom området utemiljö samt relevant litteratur. I detta kapitel kommer vi även att använda oss av begreppet utomhuspedagogik och med detta menar vi utveckling och lärande i utemiljö. Under metoddelen kommer vi att presentera vilken metod vi har valt för att få fram information till vår studie samt etiska aspekter. Under rubrikerna resultat och diskussion kommer vi att presentera studiens resultat samt

diskutera sambandet mellan tidigare forskning och litteratur i relation till studiens resultat.

1.2 Syfte

Syftet med studien är att undersöka vilka uppfattningar det finns bland pedagoger i förskolan om utemiljöns betydelse för barns utveckling och lärande, samt hur de uppfattar sin egen roll i relation till barns utveckling och lärande i utemiljön.

1.3Frågeställningar

- Vilka olika uppfattningar finns det bland pedagoger i förskolan när det gäller utemiljöns betydelse för barns utveckling och lärande?
- Hur uppfattar pedagogerna sitt eget deltagande i barnens lärprocesser i utemiljön?

2 LITTERATURGENOMGÅNG

I detta kapitel presenteras vad tidigare forskare har kommit fram till inom området utemiljöns betydelse för barns utveckling och lärande, relevant litteratur för vår studie. Vi kommer även att presentera valda delar från läroplanen för förskolan.

2.1 Vad säger Läroplanen?

Läroplanen för förskolan (Utbildningsdepartementet, 1998, reviderad 2010) ska ligga till grund för den pedagogiska verksamheten i förskolan och innehåller de mål, uppdrag, värden och riktlinjer som pedagoger ska följa. Läroplanen beskriver vad verksamheten och pedagogerna har för ansvar gällande barns utveckling och lärande i förskolan. För att barnen på bästa sätt ska utvecklas och lära är det viktigt att pedagogerna ger barnen förutsättningar till detta. Dessa förutsättningar kan till exempel vara att göra verksamheten rolig och intressant samt att ställa barnen inför nya utmaningar, ge dem stöd i deras sociala utveckling och göra gruppen trygg. Pedagogerna bör också ha kunskap om varje barns erfarenheter, kunnande och delaktighet för att kunna utmana dem i deras lärande.

Lärandet ska baseras såväl på samspelet mellan vuxna och barn som på att barnen lär av varandra. Barngruppen ska ses som en viktig och aktiv del i utveckling och lärande (Utbildningsdepartementet, 1998, reviderad 2010, s. 7).

Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar motorik, koordinationsförmåga och kroppsuppfattning samt förståelse för vikten av att värna om sin hälsa och sitt välbefinnande (Utbildningsdepartementet, 1998, reviderad 2010, s. 10)

Förskolan har också en uppgift i att öka barns förståelse för hur människor, natur och samhälle påverkar varandra. För att barnen ska förstå detta fenomen måste de utveckla sin förståelse och förmåga att urskilja, utforska, dokumentera och samtala om naturvetenskap, växter, djur och natur (Utbildningsdepartementet, 1998, reviderad 2010).

2.2 Utemiljöns betydelse för barns utveckling och lärande

Författare och forskare menar att utemiljön är av stor betydelse för barns utveckling och lärande. Dahlgren och Szczepanski (1997) och Granberg (2000) skriver att utemiljön erbjuder och engagerar flera sinnen, synintryck, dofter, rörelser, ljud och form, genom varierande intryck och upplevelser på ett sätt som ingen annan miljö förmår. Även Grahn, Mårtensson, Lindblad, Nilsson och Ekman (1997) belyser att alla sinnen används i utemiljön och att grovmotoriken tränas på ett naturligt sätt. Författarna menar även att genom att vistas mer ute i förskolan blir barngrupperna friskare, de har större ytor att röra sig på och ljudnivåerna sjunker. Författarna menar också att genom att vistas mer ute blir barngrupperna friskare, de har större ytor att röra sig på och ljudnivåerna sjunker. Oavsett i vilken utemiljö barnen befinner sig i så engageras barnen till aktivt deltagande, utforskande och undersökande. Ett viktigt komplement till den traditionella pedagogiken, där lärande sker inomhus, är lärande utomhus. All kunskap kan praktiseras, mer eller mindre, i utemiljö (Dahlgren och Szczepanski, 2004).

Szczepanski (2008) menar att 85 % av vår kommunikation sker via våra sinnen. Därför är det viktigt att barn får upptäcka sin omvärld på flera sätt, till exempel genom att lukta, känna, smaka och höra och inte enbart via textbaserade praktiker. Detta ges det möjlighet till utomhus då utemiljön är full av färger, former, dofter och ljudintryck. Författaren menar vidare att när vi upplever och lär med våra sinnen ges det möjlighet till en mer aktiv kunskap där handling, känsla och tanke sammanförs och vår minneskapacitet ökar.

Forskare framhåller även att utemiljöerna i förskolan kan användas som pedagogiska verktyg samt att de har betydelse för bland annat barns lek, motoriska utveckling och koncentrationsförmåga (Brügge och Szczepanski, 2011). Författarna menar att marken oftast är ojämn ute och det innebär att barn får möjlighet att utveckla sin balans, koordinationsförmåga samt sin grovmotorik. Szczepanski (2007) menar att utemiljön gynnar hälsan genom kroppsliga övningar och påpekar att detta också underlättar lärandet. Barn är friskare och leker mer i omväxlande utemiljö än barn som vistas inomhus. Detta påpekar även Lenninger och Olsson (2006) samt att utemiljön används för att barnen ska få frisk luft, leka och få röra på sig.

Mårtensson (2004) beskriver i sin doktorsavhandling *Landskapet i leken* att utomhus får barnen mer rörelsefrihet och att pedagogerna tillåter dem att utforska miljön på egen hand. Även Szczepanski (2007) påpekar detta och även att de får möjlighet att utforska på egen hand eftersom pedagoger oftast kan vara mer tillåtande utomhus. Barnen får då själva bestämma med hjälp av sin fantasi hur material och natur ska användas. Utemiljön kan bidra till lärande på fler sätt än om bara naturen, den kan till exempel bidra till att samarbete och social kompetens utvecklas då det ofta ställs andra krav i utemiljön än inomhus (Brügge och Szczepanski, 2011)

Barnen interagerar med miljön på ett helt annat sätt utomhus då den är i ständig förändring. Material byter form, som exempelvis snö eller vatten och miljön blir en medupptäckare som utnyttjas i barnens lek (Mårtensson, 2004). Brügge och Szczepanski (2011) menar att som komplement till den traditionella pedagogiken, vilket vanligtvis sker inomhus, borde lärande i utemiljö ses som en naturlig del. Naturen erbjuder trygghet och ger möjlighet till nya gemenskaper, värderingar och attityder. Eftersom utemiljön är en mer rörelseintensiv lärandemiljö får barnen här möjlighet till använda hela kroppen för att sätta tanken i rörelse. Forskare har kommit fram till att rörelse i utemiljö är positiv för hälsan, motoriken, stress och lärandet och därför finns det inte längre några hinder med att flytta undervisningen utomhus (Brügge och Szczepanski, 2011). Författarna menar även att utomhuspedagogiken är betydelsefull för att uppnå målen i Läroplanen för förskolan.

Enligt Szczepanski, (2007) ger man barn motivation till en meningsfull och kreativ lärprocess genom att ge dem förstahandserfarenheter av natur och naturfenomen. Då utemiljön erbjuder barnen större ytor där de har möjlighet att leka andra lekar än de kan inomhus bidrar detta till att leken blir mer fantasifull och varierande (Granberg, 2005;Szczepanski, 2007). Enligt Vygotskij (2002) är fantasi, lek, kreativitet och socialt samspel av stor betydelse för barns lärande och utveckling. Fantasin är en nödvändighet i det dagliga livet, den är grunden till barns utveckling, då barn får möjlighet att

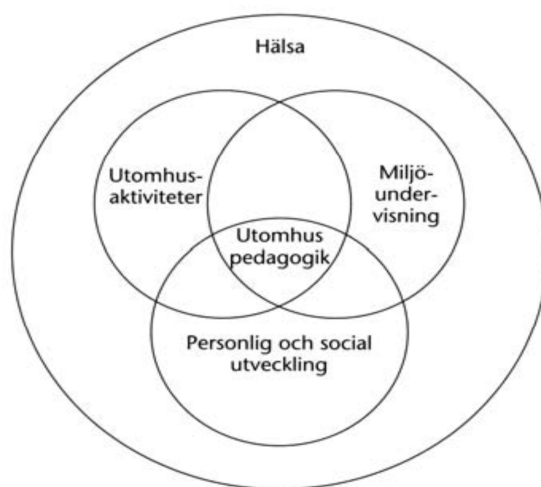
experimentera och utmanas i sina tankar, ord och handlingar. Ju rikare verklighet barn får, ju fler möjligheter får barn till att utveckla fantasin. Enligt Lenninger och Olsson (2006) blir leken utomhus mer kreativ och fantasifull än inomhus. Pedagogerna är oftast mer passiva i utemiljön och låter barnen ta egna initiativ och låter miljön ta ansvar för deras utveckling och lärande.

Grahn, Mårtensson, Lindblad, Nilsson och Ekman (1997) gjorde en studie där de undersökte och jämförde förskolegårdar med naturmiljö och förskolegårdar utan naturmiljö samt hur barns lek tog sig form där. Resultatet visade på att barn var friskare, hade bättre koncentrationsförmåga, motorik och en mer utvecklad lek på förskolegårdar med naturmiljö. Slutsatsen av detta blev den att barns utveckling och barns sinne för konstruktiv lek stimulerades bättre i utemiljöer med naturmark.

Szczepanski (2008) beskriver en modell om utomhuspedagogikens ställning i förhållande till fyra domäner, dessa är:

- *Personlig och social utveckling*
- *Utomhusaktiviteter*
- *Miljöundervisning*
- *Hälsa*

Personlig och social utveckling som är den första domänen inkluderar enskilda och grupprelaterade samarbetsövningar. Samarbetsövningarna omfattar, stärkande av gruppkänslan, övervinnande av mentala och fysiska hinder och skapande av trygghet. Den andra domänen är *Utomhusaktiviteter* den består av kopplingen mellan lärandeinnehåll och olika aspekter av lärande utifrån mål- och styrdokument. Kopplingen kan exempelvis handla om att lära matematik utomhus med hjälp av olika naturmaterial. Den tredje domänen, *Miljöundervisning*, utgår ifrån lärande om hållbar utveckling, överlevnadsfrågor, ekologi och lokalt och globalt resursutnyttjande. Inom *miljöundervisning* berörs också teman och ämnen inom naturvetenskap, humaniora och estetiska områden. Den sista och fjärde domänen är *Hälsa* vilket innefattar ett medvetande om den fysiska och psykiska hälsans betydelse för lärandet samt relationen mellan människans och jordens hälsa.

Figur 1. Lärandemodell

(Szczepanski, 2008)

Med denna modell vill Szczepanski (2008) belysa vikten av att kunna skapa kommunikativa ytor mellan olika ämnen i undervisningen i både inomhusmiljö och utemiljö. Modellen tydliggör också lärande ur ett helhetsperspektiv, där alla delarna inom *utomhuspedagogik* kompletterar och samspelar med varandra. Lärandet kan ske genom att barnens förutsättningar tillgodoses genom variationsrika och innehållsrika aktiviteter.

2.3 Pedagogers förhållningssätt och påverkan på barn i utemiljö

Den svenska förskolan har gått från ett perspektiv där fokus har varit på omsorgen av barn till att mer inrikta sig på lärande och utveckling för barn. Uttrycket ”leka för att lära” har blivit ett givet begrepp i förskolan men det har inte alltid varit så. Lärandet har tidigare varit förenat med undervisning och leken var något som inte hade med undervisningen att göra utan ansetts vara barns egen värld. Denna syn på leken har enligt Johansson och Pramling, Samuelsson (2007) medfört att pedagogens roll i utemiljön blivit mer avvaktande än i inomhusmiljön. Mårtensson (2004) skriver i sin doktorsavhandling att pedagogerna medvetet drar sig tillbaka vid utevistelsen och låter då barnen leka mer fritt än inne. Pedagogerna bör dock finnas vid barnens sida och vara ett stöd för barnen och de ska kunna ta hjälp av en pedagog när konflikter behöver lösas.

För att pedagoger ska kunna skapa en lärandemiljö i förskolan där barn får möjlighet till att utmanas och utvecklas behöver pedagogerna själva erfarit ny kunskap, både teoretiskt och praktiskt. Detta menar Pramling Samuelsson och Sheridan, (1999) är en viktig aspekt i pedagogers arbete med barns utveckling och lärande. Det är alltså inte bara barn som behöver stöd i sin utveckling, pedagogerna behöver även motivation och inspiration för att i sin tur kunna hjälpa barnen att utvecklas.

Forskare inom utomhuspedagogik är alla överrens om att pedagogen har en viktig roll vid aktiviteterna i utemiljön. De ska finnas till som ett stöd och medupptäckare samt bidra till att barnen får en positiv syn på utomhusvistelsen (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson 2003). Sandell, Öhman och Östman (2003) menar att det är viktigt att pedagoger planerar utomhusaktiviteter med ett förutbestämt syfte och att man inte bara låter barnen leka fritt. Pedagogen ska vara med i aktiviteterna och uppmana barnen till spännande lekar och bidra till barnens utveckling och lärande. Granberg (2000) menar att pedagogen utgör en stor del i barns utveckling och lärande på förskolan. Det är viktigt att de tillsammans med barnen utforskar och aktivt deltar i barnens utforskande av miljön. Ett aktivt deltagande med barnen i deras utforskande av miljön leder till viktiga erfarenheter som sedan blir till kunskaper hos barnen. Pedagogen ska vara engagerad och intresserad av det som barnen upplever, svara på deras frågor och locka dem till eget undersökande. I utemiljön kan detta innebära att pedagogerna observerar barnen och tar vara på vad barnen intresserar sig för och skapar lärandesituationer utifrån detta. Granberg (2000) menar även att det är av stor vikt att pedagogerna stöttar och hjälper barnen att bli bekanta med olika handredskap som finns på gården. Barnen kan t.ex. kratta löv, gräva upp sandblock ur den djupfrusna sandlådan och dylikt.

Brugge och Szczepanski (2011) menar att pedagoger har en helt annan roll i utemiljön än vad de har i inomhusmiljön och att det är viktigt att man som pedagog är medveten om

detta. Innemiljön är mer begränsad med väggar som kan sätta gränser för hur barn leker och vad de har möjlighet till att göra. I utemiljön är det pedagogerna som får sätta dessa gränser och detta kräver att man som pedagog både inger respekt och visar ödmjukhet samt att man kan var anpassningsbar för barnens behov.

Grahn et al. (1997) skriver i sin studie att det finns en relation mellan hur miljön är utformad och den trygghet som pedagogen innebär för barnen. Goda intentioner från pedagoger som arbetar i en utemiljö som har föga att erbjuda kan inte ensamma skapa goda förutsättningar för barns utveckling och lärande. Samma gäller då om det endast erbjuds en stimulerande utemiljö. Alltså är det av betydelse att det både finns goda intentioner från pedagoger samt en stimulerande utemiljö för att skapa goda förutsättningar för barns lek och lärande.

Siraj-Blatchford och MacLead-Brudenells (2003) frågar sig hur pedagoger kan stödja och hjälpa barn i deras lärande av naturvetenskap. De kom fram till att ett medvetet pedagogiskt arbetsätt är av stor betydelse för att skapa möjligheter för lärande kring naturvetenskap, men även att barns intresse och nyfikenhet ska stå i fokus för verksamheten. Pedagogerna bör också följa upp barns tankar och idéer om naturen. Det är enligt Siraj-Blatchford och MacLead-Brudenells betydelsefullt att pedagoger har kunskap om olika naturvetenskapliga fenomen och att de gör aktiviteterna fantasifulla och meningsfulla för att stödja barnen i sitt lärande.

2.4 Hälsa

I Naturvårdsverkets rapport *Den nyttiga utevistelsen? Forskningsperspektiv på naturkontaktens betydelse för barns hälsa och miljöengagemang* refererar Mårtensson, Lisberg - Jensen, Söderström och Öhman (2011) till Söderström som menar att uteleken i förskolan har en specifik kvalitet och att den är av vikt för barns hälsa. Barn bedöms både som gladare, piggare och lugnare efter utevistelsen i förskolan. Mårtensson et al. (2011) refererar även till Erlanson- Albertsson som menar att barn har den sinnliga upplevelsen av naturen, att se ut över ängar och vatten, höra fåglar sjunga, känna doften av natur. Sådana upplevelser sätter spår i barns hjärna och utvecklar ett minne. Barnen blir berörda med goda upplevelser av naturen och dess möjligheter.

Även om det ofta talas om att det är bra för barn att vara ute i den friska luften är det viktigt att tänka på är att luften inte alltid är frisk. I den "friska" luften kan det finnas stoff och gaser, särskilt nära de förskolor som ligger nära trafikerade vägar. Bara 500 meter från en starkt trafikerad väg är luften betydligt "friskare" och bättre för barn att andas i. Barn är även mer känsliga för gifter i miljön än vuxna (Mårtensson et al. 2011).

Trots den ibland osunda luften framhåller Szczepanski (2007) att barn blir friskare, har en bättre koncentrationsförmåga samt mer variation i leken om de får möjlighet att vistas i en omväxlande utomhusmiljö. De påpekar att det inte finns några som helst tvivel om att fysisk aktivitet är en viktig faktor för att barn ska vara friska. Bremberg och Eriksson (2010) skriver i sin bok *Investera i barns hälsa* att barn som får vistas i utemiljö har bättre koncentrationsförmåga och en mer utvecklad lek och motorik än barn som vistas inne. En utemiljö som är rymlig med träd buskage och kuperad terräng

ökar barnens fysiska aktivitet och främjar deras sociala, emotionella och kognitiva utveckling.

2.5 Sammanfattning av litteraturgenomgång

Författare och forskare åsyftar att utemiljön är av stor betydelse för barns utveckling och lärande. Litteraturen understryker att oavsett i vilken utemiljö barnen befinner sig i så engageras barnen till aktivt deltagande, utforskande och undersökande. Lärande utomhus är ett viktigt komplement till den traditionella pedagogiken, där lärande sker inomhus. Forskare framhåller att utemiljöerna i förskolan ska användas som pedagogiska verktyg samt att den har betydelse för bland annat barns lek, motoriska utveckling och koncentrationsförmåga. Barn har mer rörelsefrihet i utemiljön och pedagogerna tillåter barnen att utforska miljön på egen hand. Barn får då själva avgöra med hjälp av sin fantasi hur material och natur ska användas. Utemiljön kan bidra till att social kompetens utvecklas då det ofta ställs andra krav i utemiljön än inomhusmiljön.

Då utemiljön erbjuder barnen att röra sig fritt i större utsträckning än inomhusmiljön får de möjlighet till använda hela kroppen. Forskare har kommit fram till att rörelse i utemiljö är positiv för hälsan, motoriken, stress och lärandet.

Forskare inom utomhuspedagogik är alla överens om pedagogerna bör finnas vid barnens sida i utemiljön, vara ett stöd för barnen och medupptäckare samt bidra till att barnen får en positiv syn på utomhusvistelsen. Det är viktigt att pedagoger planerar utomhusaktiviteter med ett förutbestämt syfte och att man inte bara låter barnen leka fritt. Pedagogen ska vara engagerad och intresserad av det som barnen upplever i utemiljön. Det är av betydelse att det både finns goda intentioner från pedagoger samt en stimulerande utemiljö för att skapa goda förutsättningar för barns lek och lärande.

Uteleken i förskolan är av vikt för barns hälsa, barn bedöms både som gladare, piggare och lugnare efter utevistelsen i förskolan.

3 TEORETISK UTGÅNGSPUNKT

I detta kapitel presenteras vår teoretiska utgångspunkt.

3.1 Fenomenografi

Fenomenografi är en kvalitativ forskningsmetod, vilket innebär att man vill skapa en djupare förståelse för bakomliggande orsaker till det fenomen som ska studeras. Fenomenografi handlar om hur olika fenomen uppfattas och förstås av en viss grupp människor samt beskriver variationer mellan människors uppfattningar av dessa fenomen (Prarling Samuelsson & Carlsson, 2003), i vår studie hur utemiljöns betydelse för barns utveckling och lärande uppfattas av pedagoger på förskolan. Människors sätt att uppfatta ett fenomen kan delas in i olika kategorier. Inom fenomenografin ses en uppfattning därmed som gemensam och inte som individuell. Det innebär att det inte finns lika många uppfattningar som det finns människor i gruppen utan uppfattningarna kan delas in i olika kategorier (Claesson, 2007, Marton & Booth, 2000).

Inom fenomenografin talas det om första och andra ordningens perspektiv. Första ordningens perspektiv är en förklaring av hur något egentligen är, forskaren beskriver enbart ett fenomen utan att problematisera eller visa på den partiska sidan av fenomenet. Forskaren sätter sitt eget erfarande åt sidan och fokuserar endast på forskningsobjektet. Andra ordningens perspektiv handlar inte om att beskriva hur något är utan att identifiera människors uppfattningar om något. Det handlar alltså inte om att något är sant eller falskt utan hur människor uppfattar ett fenomen. Det är människors bakomliggande orsaker till deras uppfattningar som blir till föremål för forskning. Forskaren fokuserar även här på forskningsobjektet och sätter sitt eget upplevande åt sidan (Marton & Booth, 2000, Stukát, 2011). I vår studie kommer vi att utgå ifrån andra ordningens perspektiv då vi vill undersöka pedagogers uppfattningar om utemiljöns betydelse för barns utveckling och lärande samt hur de uppfattar sin egen roll i relation till detta.

Vi kommer i analysen att använda oss av fenomenografins fyra faser för att tolka intervjuerna, dessa faser är:

Fas 1: Att bekanta sig med data och etablera ett helhetsintryck.

Fas 2: Att uppmärksamma likheter och skillnader i utsagorna.

Fas 3: Att kategorisera uppfattningar i beskrivningskategorier.

Fas 4: Att studera den underliggande strukturen i kategorisystemet (Alexandersson, 1994, s.125-127). Dessa beskrivs närmare i analysen.

4 METOD

I detta kapitel presenteras den valda metoden, hur data samlats in genom kvalitativa intervjuer. En redogörelse för de forskningsetiska principerna och en beskrivning av urval samt analys. Slutligen redogörs det för tillförlitlighet och giltighet.

4.1 Metodval

Enligt Alexandersson (1994) är intervjuer den vanligaste metoden att samla in data på i fenomenografiska undersökningar. Då vi valt att undersöka hur pedagoger uppfattar utemiljöns betydelse för barns utveckling och lärande ansåg vi att en kvalitativ metod i form av intervjuer utifrån en fenomenografisk ansats skulle passa för att samla in data till denna studie. Syftet med kvalitativa intervjuer är att upptäcka och identifiera egenskaper hos respondentens uppfattningar om något. Detta innebär att man aldrig kan avgöra vad som är det "sanna" svaret på en fråga som ställs (Davidsson & Patel, 2003). En stor fördel med kvalitativa intervjuer är dess mångsidighet, vilket är viktigt för att få ett djup i respondenternas resonemang. Genom kvalitativa intervjuer kunde vi följa upp idéer, sondera svar och gå in på motiv och känslor på ett sätt som var omöjligt med enkäter. I enkäter går det inte att ställa följdfrågor och därför såg vi inte detta som ett bra alternativ till vår studie. Viktigt att tänka på när man ska genomföra intervjuer är vilka frågor som ska ställas och hur de ska formuleras, detta avgör vilken typ av information man får (Stukat, 2011). Detta hade vi i åtanke när vi formulerade våra intervjufrågor. Vi ställde oss frågor som; Hur formulerar vi intervjufrågorna utifrån vårt syfte och hur ställer vi dem för att på bästa sätt få den information som vi söker? Vi valde att göra individuella intervjuer då Trost (2005) menar att respondenterna annars kan påverka varandras svar, då vi var ute efter pedagogernas egna uppfattningar ansåg vi att enskilda intervjuer var ett självklart val. Vi använde oss av ostrukturerade intervjuer, vilket menas att vi som intervjuare var medvetna om vilket ämnesområde som skulle täckas in, men att vi ställde intervjufrågorna i den ordning som situationen inbjöd. Vi ställde även följdfrågor som, Vad menar du med det? Har jag uppfattat dig rätt om du menar att...? Följdfrågorna hjälpte oss att få så bred information som möjligt (Stukat, 2011).

4.2 Urval

Vad som är viktigt att tänka på i valet av respondenter är hur många som ska delta och hur de ska motiveras till att delta i vår studie (Stukat, 2011). Vi valde att intervjua sex stycken pedagoger på fyra olika förskolor i Västra Götaland som inte har någon utomhusprofil, då vi inte var intresserade av att göra en jämförelse mellan de som har utomhusprofil och de som inte har. Enligt Kvale (1997) bör antalet respondenter väljas utifrån studiens syfte. Eftersom studiens syfte är att undersöka vilka uppfattningar pedagoger i förskolan har om utemiljöns betydelse kring barns utveckling och lärande ansåg vi att sex stycken pedagoger från fyra olika förskolor var tillräckligt för att ge oss ett varierat och innehållsrikt material för att genomföra vår studie. Vi har fått respondenterna motiverade till att delta i vår studie genom att framföra syftet och understryka att studien kan bidra till djupare kunskap inom fenomenet *utemiljö*.

Vi har valt att namnge våra respondenter med fiktiva namn och göra en kort presentation av dem. Lena 57 år är utbildad förskollärare och arbetar på en avdelning med barn mellan 3-5 år. Annelie 28 år är utbildad förskollärare och arbetar på en avdelning med tvååringar. Mona 28 år är utbildad förskollärare och arbetar på en avdelning med barn mellan 3-5 år. Klara 24 år är utbildad förskollärare och arbetar på en avdelning med tvååringar. Kajsa 45 år är utbildad förskollärare och arbetar på en syskonavdelning med barn mellan 1-5 år. Malin 40 år är utbildad grundskollärare 1-7 och arbetar på en syskonavdelning med barn mellan 1-5 år. I studien presenterar vi dock alla som pedagoger.

4.3 Genomförande

Vi kontaktade samtliga respondenter via telefon och presenterade oss och vårt tänkta syfte för studien. Vi informerade respondenterna om deras rättigheter, att materialet var konfidentiellt och att all data skulle raderas när studien var avslutad. Vi informerade även respondenterna om att de skulle få fiktiva namn i studien och att vi var de enda som skulle ha tillgång till det inspelade materialet. Vi valde, tillsammans med respondenterna på respektive förskola, tid och plats då vi kunde komma och intervjua dem. Intervjuerna genomfördes under dagtid i ett avskilt rum där vi kunde sitta ostört, vilket gav en intervju som kändes lugn och fokuserad. Ingen av respondenterna hade fått intervjufrågorna i förväg, anledningen till detta var att vi ville ha respondenternas spontana svar då det var deras uppfattningar om något som vi sökte. Vi spelade in samtliga intervjuer med en Iphone för att kunna vara mer delaktiga i intervjuerna och kunna fokusera på respondenten och samtalet än om vi endast hade fört anteckningar. Genom att spela in intervjuerna fick vi även med alla detaljer vilket underlättar vid bearbetningen av intervjuerna. Trost (2005) menar att det är en fördel att spela in intervjuer då man kan gå tillbaka och lyssna igen. Vi intervjuade tre respondenter var enskilt och under intervjuens gång ställde vi följdfrågor som vi ansåg var nödvändiga för att få ett mer innehållsrikt svar. Samtliga intervjuer tog mellan 15-20 min. Vi upplevde att stämningen under intervjuerna var lättsam och att respondenterna kändes bekväma då det upplevdes mer som ett samtal än en intervju. Vid transkriberingen av intervjuerna satte vi oss ner enskilt och lyssnade igenom och skrev ner de intervjuer vi hade genomfört på datorn. Transkriberingarna resulterade i 14 stycken A4sidor med teckensnitt 12, normalt radavstånd.

4.4 Analys

Analys och tolkning av intervjuerna kan inom fenomenografisk forskningsansats delas in i fyra faser med olika syften för respektive fas (Alexandersson, 1994). Dessa faser kommer vi att använda oss av när vi analyserar våra intervjuer.

Vi inledde vår analysprocess med att bearbeta transkriberingen av intervjuerna enligt Alexanderssons (1994) *"Fas 1-Att bekanta sig med data och etablera ett helhetsintryck"* (s.125). Vi läste igenom intervjuerna noggrant och sökte efter väsentliga uttalanden som hade betydelse för vår studie. Vi urskilde då mönster och märkbara ord i respondenternas svar genom att markera med olika färgpennor. I *"Fas 2 – Att uppmärksamma likheter och skillnader i utsagorna"* (Alexandersson, 1994, s.126)

jämförde vi respondenternas svar och urskilde sedan likheter och skillnader i deras uppfattningar kring våra intervjufrågor. Dessa framkom genom våra markeringar som vi genomförde i Fas 1. ”Fas 3 – Att kategorisera uppfattningar i beskrivningskategorier” (Alexandersson, 1994, s. 127) Genom att jämföra intervju svaren kunde vi se mönster som utgjorde grunden till beskrivningskategorierna samt att de var relevanta för vårt syfte. De olika kategorierna som skapades var: *Utemiljöns betydelse för motorisk utveckling* (varierade aktiviteter, stora ytor). *Utemiljöns betydelse för personlig utveckling* (Fantasi och kreativitet, Mod och självkänsla). *Utemiljöns betydelse för kunskapsutveckling* (Olika lärande innehåll, olika aspekter av lärande). *Utemiljöns betydelse för hälsan. Pedagogiskt förhållningssätt vid utevistelse* (Planerat, oplanerat). Vi avslutade analysprocessen med ”Fas 4 – Att studera den underliggande strukturen i kategorisystemet” (Alexandersson, 1994, s.127-128). Vi jämförde då respondenternas liknande respektive skilda uppfattningar och hur de förhöll sig till varandra och placerade dem i de olika beskrivningskategorierna respektive underkategorier. Sedan rangordnade vi beskrivningskategorierna med det som uppfattades i respondenternas svar som mest betydelsefullt för barns utveckling och lärande i utemiljön. Detta kallas för utfallsrummet.

4.5 Trovärdighet och giltighet

Som forskare måste man alltid kritiskt granska den metod man har valt som insamling av information till studien, detta för att avgöra hur trovärdig och giltig den informationen är som man får fram (Bell, 2000). Kvalitativa intervjuer som metod kan enligt Kvale (1997) vara en problematik då den kan leda till ledande frågor. Vi anser att våra intervjufrågor inte har lett till ledande frågor då vi använde oss av frågor som var öppna och riktade sig till respondenternas uppfattningar. Vi anser dock att man som forskare bör vara medveten om detta när man utformar intervjufrågor för att få ett så trovärdigt resultat som möjligt. Studiens trovärdighet är relaterad till intervjuarens förmåga, en förutsättning för god trovärdighet är att intervjuaren är tränad (Davidsson & Patel, 2003). Vi bedömer att vi var väl förberedda när vi genomförde våra intervjuer och var tydliga i vårt sätt att intervjua. Davidsson & Patel (2003) menar vidare att genom att spela in intervjuerna så kan man gå tillbaka till inspelningarna och försäkra sig om att man uppfattat allt som sades. Vi spelade in samtliga intervjuer och genomförde en noggrann transkriberingsprocess där vi lyssnade igenom och skrev ner intervjuerna för att på det sättet få så utförlig information till vår studie som möjligt. I en studie är det viktigt att genomförandet av intervju och analys beskrivs tydligt, vi har därför använt oss av citat från pedagogerna i vår resultatdel för att visa att de tolkningar vi gjort av vår insamlade data är troliga. Detta ökar trovärdigheten i vår studie. Giltighet är ett komplicerat begrepp, det är ett mått på om en viss fråga beskriver det man vill att den ska beskriva. Bara för att trovärdigheten är hög så behöver inte giltigheten vara hög (Bell, 2000). Vi anser att vi har en hög giltighet då våra intervjufrågor var anpassade efter studiens syfte och detta blev tydligt till respondenterna. Enligt Stukat (2005) är det nödvändigt att man har en avsikt och tydlig tanke med vad studiens resultat är avsedd för. Vi anser att vår studie kan ge pedagoger vidare kunskap om utemiljöns betydelse för barns utveckling och lärande samt uppmärksamma såväl möjligheter som begränsningar.

4.6 Forskningsetik

Som forskare bör man alltid tänka igenom hur man ska kunna garantera integritet, anonymitet och frivillighet för respondenterna och att studien vilar på en vetenskaplig grund. Det är viktigt att respondenterna i en undersökning är medvetna om forskningens syfte och sina rättigheter (Bell, 2000). Det gäller att följa de etiska principer som är allmänt rådande i forskningssammanhang, vilka är *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet* (Stukat, 2005). *Informationskravet* innebär att alla som medverkar i studien informeras om och förstår syftet med undersökningen. Detta uppfylls genom att vi informerade samtliga respondenter om studiens syfte. *Samtyckeskravet* innebär att den som medverkar själv har rätt att avgöra om sitt deltagande. Personer som deltar har också rätt att när som helst avbryta sitt deltagande. Detta har uppfyllts genom att samtliga respondenter informerats om vilka rättigheter de har och att de när som helst kan välja att avsluta intervjun. *Konfidentialitetskravet* innebär att obehöriga inte får ta del av insamlad data. Respondenterna som ställer upp i studien skall känna att de inte på något sätt kan framgå vilka de är i resultatet. Detta har uppfyllts genom användandet av fiktiva namn och platser i resultatet samt att all data förvarades på en säker plats, så inte obehöriga kunde ta del av resultatet. *Nyttjandekravet* innebär att alla uppgifter som samlats in endast får användas i samband med den aktuella forskningen och inte i samband med exempelvis vidare forskning inom ämnet. Detta har uppfyllts genom att vi förde en diskussion med respondenterna innan intervjun och förklarade för dem att materialet endast kommer att användas till vår studie och att det insamlade materialet skulle raderats så snart svaren analyserats. De har även godkänt sin medverkan i våra intervjuer.

5 RESULTAT

Syftet med studien var att undersöka vilka uppfattningar det fanns bland pedagoger i förskolan om utemiljöns betydelse för barns utveckling och lärande, samt hur de uppfattar sin egen roll i relation till barns utveckling och lärande i utemiljö. I detta kapitel presenteras vårt resultat. Resultatet är uppdelat i olika kategorier utifrån pedagogernas uppfattningar om studiens syfte och frågeställningar. Dessa är: *Utemiljöns betydelse för motorisk utveckling, utemiljöns betydelse för personlig utveckling, utemiljöns betydelse för kunskapsutveckling, utemiljöns betydelse för hälsan och pedagogers förhållningssätt vid utevistelse.*

5.1 Utemiljöns betydelse för motorisk utveckling

Inom denna kategori är det pedagogernas uppfattningar om utemiljöns betydelse för motorisk utveckling som är i fokus.

5.1.2 Varierade aktiviteter

Pedagogerna påpekar att utemiljön ger goda möjligheter för barn att utveckla sin grovmotorik då de ges tillfälle att röra på sig i större utsträckning än inne. De menar att barnen utmanas mer i sin motoriska utveckling då utemiljön erbjuder olika typer av underlag i form av gräs, sand, asfalt och kullar där barnen kan springa fritt:

Utemiljön är således också viktig för den motoriska utvecklingen. Barnen har goda möjligheter att springa, cykla, klättra och gräva (Mona).

Klara nämner att olika typer av hinderbanor, där barnen får möjlighet att klättra och springa av sig är av stor vikt då de får öva sin grovmotorik. Barnen får då träna och utmana hela kroppen på ett roligt sätt. Annelie anser att barnen tränar sin motorik när de gungar genom att de får lära sig att ta fart själva, klättra upp på gungorna och hoppa från dem. Hon menar även att barnen tränar sin finmotorik ute då de får använda sig av hink och spade i sandlådan när de gräver, bygger sandlott och "bakar" sandkakor. Barnen ges då möjlighet att träna sin finmotorik då de får lära sig att hålla i en spade, ösa sand i hinkar, bygga vägar och dylikt. Lena upplever att många barn "arbetar" när de kommer ut, detta upplever hon inte att de gör i innemiljön. Hon menar vidare att barnen "arbetar" som trädgårdsmästare och sopgubbe, de krattar löv och sopar bort sand från marken.

5.1.3 Stora ytor

Pedagogerna anser att barnen får möjlighet att träna sin motorik genom att de får större yta att röra sig på i utemiljön. Barnen har större möjligheter till att använda hela sin kropp och ta ut rörelser då de inte är lika begränsade som i innemiljön. Pedagogerna menar att barnen är friare ute då de inte är lika styrd som inne:

De har större yta att röra sig på, det är ju mer motoriska utmaningar ute än inne (Kajsa).

Annelie anser att barnen är mer hoptryckta inomhus och att det inte brukar bli så bra efter ett tag när de är på varandra hela tiden, därför är det bra att de får komma ut och springa av sig.

De stora ytorna gör att barnen kan springa, cykla, hoppa fritt och utmana sig själva på ett helt annat sätt i utemiljön mot vad de kan i innemiljön. Mona, Annelie, Klara och Lena anser att deras förskolegård är stimulerande för barns motoriska utveckling då barnen har stora ytor att röra sig på samt klätterställningar, stockar och kullar som utmanar deras grovmotorik. Kajsa och Malin menar att barnen har stora ytor att röra sig på på förskolegården men de önskar att den var mer stimulerande och att det fanns mer utmanande redskap att använda sig av.

5.2 Utemiljöns betydelse för personlig utveckling

Inom denna kategori är det pedagogernas uppfattningar om utemiljöns betydelse för den personliga utvecklingen som är i fokus.

5.2.1 Lek, Fantasi och Kreativitet

Pedagogerna betonar att barns fantasi och kreativitet främjas i utemiljön. Klara menar att barnen ges tillfälle att vara mer kreativa med det naturmaterial som erbjuds och använda sig av miljön på ett helt annat sätt i utemiljön. Hon menar att det viktigaste med att vara ute är att barnen får skapa egna lärandesituationer. Hon menar vidare att många barn är vana vid att bli servade med allt i hemmiljön, just med material och leksaker och att barnen då inte ges tillfälle att stimulera sin kreativitet och fantasi:

Jag har en tanke med att vara ute eftersom barnen, inomhus har de ju allt material serverat. Utomhus får de vara mer kreativa i lek och fantasi (Klara)

Pedagogerna menar också att den fria leken i utemiljön är viktig för barns utveckling och lärande. Mona och Klara påpekar att barnen tränar sin fantasi ute, då de anser att leksakerna som ”serveras” inne kan hindra barnen från att använda sin fantasi när de leker. Lena påpekar att det inte givet när man kommer ut vad man egentligen ska göra, till exempel, om det har regnat så kan miljön ”förvandlas” till en annan miljö och barnen har möjlighet genom sin fantasi och kreativitet skapa lärande situationer.

Vi kan tycka att barnen oftast tyr sig till cyklarna utomhus och att det många gånger hindrar barnen från att använda sin fantasi när de leker, så detta har gjort att vi funderar på att ha en cykelfri dag (Mona).

Hon menar att leksakerna ute kan hindra barnen från att använda det naturen erbjuder. Hon påpekar också att naturen kan erbjuda större möjlighet för barnen att utveckla sin fantasi och kreativitet.

5.2.2 Mod och självkänsla

Pedagogerna upplever att vissa barns självkänsla stärks när de befinner sig i utemiljön och att många barn kommer till sin rätt och får visa vad de kan på ett helt annat sätt i

utemiljön. De menar vidare att de tystare barnen vågar ta för sig mer utomhus för att de upplever att de barnen inte känner sig lika ”iakttagna” som inne:

Det känns som att de tystare barnen kommer fram mer ute, att barnen vågar mer (Annelie).

Genom att barnen vågar ta för sig mer stärks deras självförtroende och det i sin tur deras självkänsla. Annelie menar att pressen kanske minskar ute och att barnen kan ta allt i sin egen takt, hon menar vidare att barnen kanske märker att pedagogerna blir lugnare utomhus och då blir de själva lugna. Mona menar att det blir tydligt att det bildas en samhörighet mellan barnen i utemiljön som också stärker tryggheten hos barnen.

Lena menar att det många gånger kan finnas en tanke i vad barnen ska lära sig i innemiljön, att barn tänker som de vuxna vill ibland men att det blir mer friare tänk ute och att pedagogen handlar på ett annat sätt. Hon anser att vissa barn blir på ett helt annat sätt och att de tar mer plats. Barn som många gånger tycker att de kanske inte hittar rätt inne när de har samlingar kan leva ut på ett annat sätt ute menar hon.

5.3 Utemiljöns betydelse för kunskapsutveckling

Inom denna kategori är det pedagogernas uppfattningar om utemiljöns betydelse för kunskapsutveckling som är i fokus.

5.3.1 Olika lärandeinhåll

Naturkunskap, matematik och språk är ämnen som pedagogerna nämner i sina svar angående vad barnen kan lära och utveckla i utemiljö. Annelie menar att det finns många möjligheter till att lära i alla ämnen så som språk, matematik, gymnastik och natur, då man kan få in allting i utomhusmiljön men att det är bara är att komma på vad man ska göra och hur man ska göra detta. Klara ser mest möjligheter med utemiljön för att det går att få in alla delar i läroplanen:

Jag tycker inte att man ska se hindren utan möjligheterna (Klara).

Mona menar att det blir tydligt att barnen leker mycket i grupp och utövar den så kallade rolleken i utemiljön och att de genom den får barnen möjlighet att träna sin kommunikation, sitt språk, samspel och turtagning. Barnen får även möjlighet att träna sin matematiska medvetenhet. Detta gör de genom att gräva i sanden, leka med vatten och olika mått, fyller och håller, plockar och räknar löv och kastanjer. Deras gård ligger intill olika vägar vilket gör att de hör och ser mycket, de räknar bilar och upptäcker mycket genom att lyssna.

5.3.2 Olika aspekter av lärande

I pedagogernas svar framgår det att det finns många sätt att lära och utvecklas på då man befinner sig i utemiljö. Klara anser att det roligt att vara ute och tycker att man ska försöka komma ut så mycket som möjligt med barnen. Kajsa och Malin anser att utemiljön ger större möjligheter till att lära och utvecklas än vad innemiljön gör. Malin,

Kajsa, Klara och Mona anser att barnen lär bättre då de får använda hela kroppen och att det blir lättare att lära in saker då de får använda flera sinnen, detta menar de sker i utemiljön. Ett exempel som Kajsa tar upp är att om man läser om myror i en bok så kan man sedan gå ut och utforska myran och dess livsvärld genom använda flera sinnen som till exempel synen, lukten och känslan:

Om man läser till exempel om kossor så kan man gå ut i utemiljön och titta på kossor. Utforska och lukta. På det sättet stimuleras alla sinnen (Klara)

Mona anser att det är intressant att se hur endast "naturen" och de basala förutsättningarna som finns på deras gård bidrar till fin lek utan leksaker. Hon nämner att barnen på deras avdelning leker till exempel mycket på deras "kulle" och deras enkla gräsplätt.

Lena menar att det känns friare för barnen att vara ute och att det kan bero på att det inte finns fyra väggar som begränsar dem. Barnen är inte instängda på samma vis, ute har de grindar och staket som håller dem i en viss "ram" men inte alls på samma sätt som inne. Hon anser att utemiljön är en miljö att använda likaväl som innemiljön, alltså att allt man gör i innemiljö kan man göra i utemiljön.

Kajsa, Mona, Klara, Malin och Annelie påpekar att det blir mindre konflikter bland barnen ute och att de inte är "på" varandra lika mycket. Mona menar att uteleken är en del i konflikthanteringsarbetet. De är inte lika begränsade som inne och att detta bidrar till att de blir mindre stressade och lugnare vilket i sin tur bidrar till deras lärande. Klara anser att det är viktigt för barns inläring att de har en plats dit de kan återkomma och där de känner igen sig och där de kan påbörja processer och starta upp arbeten. Den platsen kan vara ett ställe i skogen där de kan laga mat från grunden och lära sig om naturen.

5.4 Utemiljöns betydelse för hälsan

Inom denna kategori är det pedagogernas uppfattningar om utemiljöns betydelse för hälsa som är i fokus.

Pedagoger är ute minst en gång om dagen så att barnen får komma ut och få frisk luft och röra på sig. De menar att barnen påverkas positivt av att få vara ute i naturen då de upplevs vara mindre stressade och glada. Vad som kan hindra dem från att gå ut är vädret, då de anser att det kan vara för kallt eller blåsigt för att gå ut. De anser att barnen känns piggare och lugnare när de har varit ute. De menar även att barnen får bättre sömn om de får möjlighet att sova ute.

Malin, Klara, Annelie och Mona påpekar också att det är viktigt för smittorisken då barnen inte är på varandra på samma sätt som inne. De anser att barnen blir friskare av att vara ute. Detta är en stor anledning till varför de går ut. Klara menar att det finns studier som visar på att barn blir friskare av att vara ute:

Det är samtidigt en del i smittorisken och viktigt med frisk luft (Mona)

5.5 Pedagogiskt förhållningssätt vid utevistelse

Inom denna kategori är det pedagogernas uppfattningar om deras egen roll i arbetet med barns utveckling och lärande i utemiljön som är i fokus.

5.5.1 Planerat

Lena, Kajsa och Malin arbetar med samlingar och aktiviteter på ett medvetet sätt i utemiljön, de arbetar med språk, matematik och naturvetenskap. Kajsa menar även att de skulle kunna arbeta mer med det, men påpekar också att barnen lär sig ändå utan att pedagogerna har planerat något. Malin menar att de tidigare har haft samlingar ute då de delade upp barnen i grupper. De använde sig av naturmaterial i både svenska och matematiksamlingar. Detta är något hon tänker arbeta med igen:

Likaväl som du har matematiksamling inne kan du ha matematik ute och det gör vi mycket, likadant med det här med naturvetenskap och teknik (Lena).

Annelie och Klara nämner att de gärna skulle vilja arbeta mer med samlingar och aktiviteter utomhus för att ge barnen ytterligare utmaningar men att de har svårt att komma igång med det. Klara menar att man kan dela upp barnen i grupper när man går ut och att man som pedagog koncentrerar sig på en mindre grupp barn, är man alla barnen samtidigt så måste man ha mer överblick på vad barnen befinner sig så då blir det inte lika mycket fokusering kring vad barnen gör menar hon. De menar även att det är viktigt att fånga upp det vardagliga och att låta barnen få leka. Monas arbetslag gör utflykter i den mån de kan. De är en central förskola med få möjligheter att gå till naturen men de har en liten sjö där de brukar mata änder. Hon menar att de ska försöka använda sig mer av närheten i naturens syfte, än vad de gör idag. Malin känner att hon skulle vilja ha tid att sätta sig med några få barn ute och ha någon typ av aktivitet men att det inte finns möjlighet till detta då det är så många barn att hålla reda på.

Lena Kajsa och Malin använder sig av skogen. Lenas avdelning åker till skogen tre gånger per termin, sen har de även en liten skolskog som de brukar använda sig mer av. Kajsas avdelning går till skogen en gång i veckan och använder sig av skolskogen som finns:

Skogen brukar innebära att det blir en helt annan lek för då är inte barnen låsta vid materialet så de måste ta fritt så det är skillnad, det är lite mer aktiviteter där och lite mera naturkunskap kan man säga (Kajsa).

Hon anser att barnen annars kan känna sig trygga med det materialet de har på förskolan och att skogen kan erbjuda mycket som inte förskolemiljön kan. Hon skulle gärna vilja ha en skolskog som de kan använda sig av och att det skulle vara roligt att ta med barnen på utflykt till skogen. Malin menar att de har en pedagogisk del i skogen och att de arbetar man har lite mer planerat än vad de gör när de är ute på gården.

5.5.2 Oplanerat

Mona menar att de inte arbetar medvetet med samlingar och aktiviteter utomhus på grund av att en stor del av de planerade aktiviteterna sker inomhus istället. På deras gård blir det mer den oplanerade pedagogiska delen då man ser tillbaka på det och tar till vara på stunden:

Rollen är att man är närvarande samtidigt som man ger barnen utrymme (Mona).

Annelie, Kajsa, Malin menar att deras egen roll i utemiljön blir många gånger att observera barnen då de anser att den fria leken utomhus är viktig samt att barnen får en chans att vara ”fria” utan pedagogernas inblandning. Annelie menar att det blir en stund för observation och en chans att varva ner och att det är roligt att upptäcka vad det är barnen gör ute när de smyger iväg själva och leker. Mona menar att man inte behöver vara med barnen lika mycket utomhus då de har en helt annan rörelsefrihet:

Det är en stund man får chans att observera lite, kanske sätta sig i sandlådan, gräva lite men det är även kul att upptäcka vad de gör (Annelie).

Lena menar att de är tillsammans med barnen och att det första man gör när man kommer ut är och ”pejlar av läget” så att alla har något att göra. Hon menar vidare att de brukar ställa frågor till barnen innan de går ut som, Vad vill ni göra ute? Deras roll blir sedan att plocka fram material och observera. Hon menar vidare att det är av stor vikt att pedagogerna finns med i leken för att stärka och stötta och hjälpa till så mycket som möjligt och framför allt att få höra hur barnen tänker i sin lek för att på det sättet få barnen att utvecklas. Mona ser även hon att pedagogens roll är att vara en uppmärksam observatör och vara med så att inga olyckor sker.

Lena och Klara pratar mycket om att var medupptäckare och vara delaktiga i barnens lek. Att fånga upp det spontana och vardagliga, här och nu stunden. Hjälpa barnen vidare i deras utforskande av utemiljön och få dem att utveckla sitt tänkande. De menar att det många gånger är enklare att utmana barnen i deras tänk, hur de tänker med vattnet till exempel så rinner det och de kan gräva kanaler och man kan fundera på vilket håll barnen ska gräva åt:

Du är med och tillför, du upptäcker ihop med barnen och utmanar dem, du gör en massa egentligen på det viset (Lena).

Kajsa menar att det blir mer den oplanerade pedagogiska delen på deras gård, då man ser tillbaka på vad som hänt och hur det blev som det blev. Hon anser att de har dåliga utmaningar på deras gård och att det inte finns så mycket göra och klättra på men att de försöker skapa utmaningar för barnen ändå genom att de har fixat några stockar som barnen kan gå balansgång på och de försöker bygga upp lite växter.

5.6 Sammanfattning av resultatet

Efter att vi analyserat och sammanställt resultatet kan vi konstatera att pedagogerna anser att utemiljön har en stor betydelse för barns utveckling och lärande. Resultatet visar att pedagogerna har varierade uppfattningar om hur utemiljön påverkar barns

utveckling och lärande samt hur de ser på sin egen roll i relation till detta. Samtliga pedagoger påpekar att utemiljön har stor betydelse för barns motoriska utveckling då de menar att barnen har stora ytor att röra sig på, de klättrar upp på gungor, gräver i sandlådan och bygger sandlott. Barnen tränar även sin finmotorik då de håller i en spade, öser sand och bygger vägar. Några pedagoger menar dock att förskolegården skulle kunna vara mer stimulerande. Pedagogerna anser även att utemiljön främjar den personliga utvecklingen, då de nämner att barnen har större möjlighet till att utveckla sin lek samt fantasi och kreativitet genom att de får möjlighet att skapa egna lärandesituationer. Några pedagoger nämner olika lärandeinnehåll som man kan använda sig av i utemiljön så som naturkunskap, matematik och språk samt att den kan stimulera barns alla sinnen genom att den ger möjlighet till att använda hela kroppen. De påpekar att konflikterna minskar mellan barnen i utemiljön och att barnen upplevs lugnare och mindre stressade samt gladare. De menar även att utemiljön är bra för barns hälsa, då barnen får frisk luft och smittorisken minskar.

Pedagogerna uppfattar sin egen roll i arbetet med barns utveckling och lärande i utemiljön både som observatör och medupptäckare samt att de utmanar barnen genom aktiviteter, då de har konkreta exempel på arbetsätt och metoder som stimulerar barn till utveckling och lärande. Pedagogerna förespråkar naturen och dess betydelse för barns utveckling och att man kan använda sig av naturmaterial och låta barnen vara kreativa i sin lek. I det stora hela är pedagogerna positiva till utemiljön i förskolan och de ser fler möjligheter än hinder för barn att utvecklas och lära, detta speglas i det resultat vi har analyserat fram och presenterat i vår studie.

6 DISKUSSION

I detta kapitel diskuteras metoddelen och resultatet i relation till tidigare forskning och relevant litteratur för att synliggöra syftet samt våra egna tankar.

6.1 Metoddiskussion

Syftet med studien var att undersöka vad pedagoger i förskolan har för uppfattningar om utemiljöns betydelse för barns utveckling och lärande, samt hur de uppfattar sin egen roll i relation till barns utveckling och lärande i utemiljön. För att undersöka detta ansåg vi att en kvalitativ metod med intervju som redskap var ett lämpligt val. Intervju gav oss den möjligheten att ställa de följdfrågor som var av betydelse för vår studie. I efterhand insåg vi dock att vi kunde ha ställt ytterligare följdfrågor i vissa intervjuer för att på det sättet kanske få en djupare inblick av pedagogernas uppfattningar. Pedagogerna upplevdes som naturliga och öppriktiga under intervjuerna och vi anser att vi genom analysen fick fram en rättvis bild av pedagogernas uppfattningar. Vi valde att inte använda oss av en kvantitativ metod i form av enkäter då vi inte hade haft möjlighet att ställa följdfrågor eller ha den direkta kontakten med pedagogerna om oklarheter skulle uppstå i våra frågor och då kanske inte fått det djup i svaren som vi sökte. Genom en kvantitativ metod hade vi dock kunnat nå ut till fler pedagoger då den inte är lika tidskrävande som en kvalitativ metod.

Vårt val av att spela in våra intervjuer och föra anteckningar vid intervjuerna ansåg vi var positivt. På detta sätt kunde vi gå tillbaka, både till den inspelade intervjun och till våra anteckningar, för att lyssna om vi uppfattade respondenten rätt, vi kunde även ordagrant transkribera intervjuerna. Om vi hade valt att inte spela in intervjuerna utan istället endast fört anteckningar skulle detta kunna resultera i att vi kanske vid vissa tillfällen fått gissa vad pedagogerna menade, vilket inte skulle stämma överens med vårt syfte. Något som kan upplevas som negativt med att spela in intervjuer är att respondenterna kan bli nervösa av att bli inspelade och att man kan råka ut för otydliga ljudfrekvenser, detta var något vi inte upplevde då respondenterna kändes trygga och lugna och allt material hördes tydligt. Vårt val av att intervjua tre respondenter var anser vi var ett lämpligt val då respondenten kan uppleva att han/hon befinner sig i underläge då situationen blir ”två mot en” om man är två intervjuare. En nackdel med att vara en intervjuare kan vara att man missar något som kunde leda till ytterligare följdfrågor som kanske den andra intervjuaren kunde uppmärksammat.

Transkriberingen gick relativt bra. Vi lyssnade, pausade och spolade tillbaka samtidigt som vi skrev ner dem ordagrant på datorn. Transkriberingen tog lång tid men det var en viktig del i processen samt att den var avgörande för vår tolkning av resultatet. Transkribering av intervjuerna anser vi var ett bra tillvägagångssätt för att få en förståelse och ett sammanhang inför fortsatt arbete med resultatet. När man skall göra forskningsstudier med kvalitativa intervjuer är den etiska aspekten viktig. Vi var noga med att informera pedagogerna om att deras intervjuer var sekretessbelagda och att all information skulle raderas efter studiens avslut.

Vårt val av teoretisk utgångspunkt i form fenomenografi var ett passande val då det var pedagogers uppfattningar kring ett fenomen som vi ville undersöka och fenomenografien handlar till stor del om hur olika fenomen uppfattas och förstås av en viss grupp människor. I analysen använde vi oss av fenomenografins fyra faser vilka är: *"Fas 1: Att bekanta sig med data och etablera ett helhetsintryck, Fas 2: Att uppmärksamma likheter och skillnader i utsagorna, Fas 3: Att kategorisera uppfattningar i beskrivningskategorier och Fas 4: Att studera den underliggande strukturen i kategorisystemet"* (Alexandersson, 1994, s.125-127). Dessa faser gjorde det lättare för oss i vår analys då vi steg för steg kunde följa dessa faser och komma fram till ett resultat. Något som vi anser var problematiskt var Fas 2, då vi skulle uppmärksamma likheter och skillnader i utsagorna, detta gjorde att vi fastnade för mycket i att jämföra pedagogernas olika uppfattningar, vilket inte var poängen utan att man ska se likheter och skillnader överlag i svaren. Fas 3 var sedan att kategorisera pedagogernas uppfattningar i beskrivningskategorier, detta anser vi var svårt då kategorierna upplevdes som kluriga att finna då pedagogernas uppfattningar hängde ihop med varandra men till slut lyckades vi att finna kategorier som vi anser kunde besvara vårt syfte. Vi anser dock att det finns utsagor som passar i fler än en kategori men vi valde att sätta dem i de kategorier som vi ansåg var lämpligast. Fas 4 var sedan att jämföra likheter respektive skillnader i respondenternas uppfattningar och placera dessa i de olika beskrivningskategorierna respektive underkategorier. Vi rangordnade sedan beskrivningskategorierna utifrån respondenternas svar som uppfattades som mest betydelsefullt för barns utveckling och lärande i utemiljön. Rangordningen av beskrivningskategorierna upplevde vi som givna då det framkom tydligt i respondenternas svar.

6.2 Resultatdiskussion

I vår studie har vi valt att undersöka pedagogers uppfattningar av utemiljöns betydelse för barns utveckling och lärande samt hur de uppfattar sin egen roll i relation till barns utveckling och lärande i utemiljö. I resultatdiskussionen presenterar vi vad som kommit fram i resultatet samt sätter detta i relation till relevant litteratur och våra egna tankar.

6.2.1 Utemiljöns betydelse för barns utveckling och lärande

Brügge och Szczepanski (2011) menar att utemiljön har stor betydelse för bland annat barns motoriska utveckling. Pedagogerna i denna studie påpekar detta också och menar att det är viktigt att ge barnen stora ytor att röra sig på och att utemiljön erbjuder olika typer av underlag som gräs, sand, asfalt och kullar. De menar vidare att på de stora ytorna kan barnen springa, cykla, hoppa och utmana sig själva på ett sätt som de inte kan i inomhusmiljön. Detta styrker även Mårtensson (2004) och Grahn et al. (1997). Vi hävdar att utemiljön har en betydande roll för barns motoriska utveckling då de har stora möjligheter att röra på sig och utmana sig själva i sina rörelser. I resultatet framgår det även att barnens motorik stärks via olika aktiviteter så som hinderbanor, gunga på gungor och använda sig av hink och spade när de gräver i sandlådan. Hinderbanor är något som man lätt kan "sätta upp" på förskolegården och låta barnen använda sig av fritt. Viktigt att tänka på är att det ska se inbjudande ut för barnen och att det finns något för alla åldrar.

I resultatet framgår det att barn ges tillfälle att vara mer kreativa med det naturmaterial som erbjuds i utemiljön. De tränar sin fantasi och kreativitet på ett annat sätt i utemiljön. Pedagogerna menar också att genom sin fantasi och kreativitet kan barnen skapa egna lek- och lärandesituationer. Lenninger och Olsson (2006) påpekar också att leken blir mer kreativ och fantasifull utomhus och att detta beror på att pedagogerna oftast är mer passiva utomhus då de låter barnen ta egna initiativ och låter miljön ta ansvar för deras utveckling och lärande. Vi anser att det är viktigt att låta barnen upptäcka själva då de på så sätt är kreativa och tränar sin fantasi men det är även av stor vikt att pedagogerna finns nära tillhands och fångar upp de barnen som inte är så handlingskraftiga utomhus. Vygotskij (2002) menar att fantasi och kreativitet är av stor betydelse för barns utveckling och lärande då barnens tankar, ord och handlingar utmanas. Han påpekar också att barnen har fler möjligheter att utveckla sin fantasi ju rikare verklighet de har. Pedagogerna menar likt Vygotskij att fantasi och kreativitet har stor betydelse för barns utveckling och lärande. De påpekar även att leksakerna utomhus kan hindra barnen från att använda det som naturen har att erbjuda. En del barn tyr sig gärna till cyklarna och detta gör att de inte använder sin fantasi och kreativitet fullt ut. Detta kan vi hålla med om till viss del men det är viktigt att pedagogerna tar tillvara på det material som finns och göra det stimulerande och intressant för barnen, på så sätt kanske inte leksakerna blir hinder utan möjligheter i deras kreativa lärande. Till exempel kan gungor och cyklar förvandlas till en hinderbana då barnen har olika ”stationer” där de kan få möjlighet att använda gungorna och cyklarna till något annat än vad de är vana vid. Till exempel så kan barnen få klättra över gungorna istället för att gunga och använda cyklarna till att cykla runt i ”kluriga” banor. Hinkar och spadar kan bli föremål till att bygga ett slott eller häva vatten.

Brügge och Szczepanski (2011) menar att utemiljön kan bidra till att samarbete och social kompetens utvecklas. De menar att det ställs andra krav i utemiljön. Szczepanski (2008) menar att detta beror på att pedagogerna oftast är mer tillåtande ute. Kanske är det detta som pedagogerna påpekar i resultatet när de nämner att barnen inte känner sig lika iakttagna utomhus som inomhus. Vår uppfattning är att det faktiskt ställs andra krav på barnen inomhus då den verksamheten är mer planerad, men vi tror också att det är viktigt att pedagogerna planerar verksamheten utomhus också för det finns så mycket att lära där. Pedagogerna anser att vissa barn som är tystare inomhus kommer fram mer utomhus och då har de möjlighet att, som Szczepanski (2008) beskriver det, övervinna mentala och fysiska hinder. Han menar även att gruppkänslan stärks i utemiljö samt att den kan skapa trygghet. En pedagog påpekar också att det bildas samhörighet mellan barnen ute och att det stärker tryggheten hos dem.

Pedagogerna i studien nämner att det finns många sätt att lära och utvecklas på i utemiljö. De anser att när man får använda hela kroppen och använda fler sinnen blir det lättare att lära in saker. Detta är något som Szczepanski (2008) styrker, han menar att 85 % av vår kommunikation sker via våra sinnen. Han menar vidare att när vi upplever och lär med våra sinnen ges det möjlighet till en mer aktiv kunskap där handling, känsla och tanke sammanförs och vår minneskapacitet ökar. Att barn får möjlighet att träna alla sina sinnen är något som vi anser är viktigt i deras utveckling och lärande. Utemiljön kan erbjuda barnen oändliga möjligheter till detta då den har en rikare miljö som stimulerar alla sinnen så som syn, hörsel, lukt, rörelse och form genom varierade intryck och upplevelser, detta menar även Dahlgren och Szczepanski (1997) och Granberg

(2000). En pedagog nämner att det känns friare för barnen att vara ute då det inte finns fyra väggar som begränsar. Barnen är begränsade med staket och grindar men inte alls i den utsträckningen som inomhus. Det är ett måste att ha stängel och grindar då det är av säkerhetsskäl och att pedagogerna ska kunna "hålla reda" på barnen. En nackdel med stängsel och staket är att barnen kan uppleva att det finns spännande saker utanför staketet och att de kan bli begränsade på det sättet. Dessa "väggar" finns även i skogen då barnen då barnen troligtvis får röra sig inom en viss radie som läraren utser. Barnen är alltså instängda på samma vis som inomhus fast inte i samma utsträckning då det inte finns större ytor att röra sig på. De menar också att utemiljön är en miljö att använda likaväl som innemiljön. Brügge och Szczepanski (2011) påpekar också detta och menar att lärande i utemiljö borde ses som ett komplement till innemiljön. Vi har en tanke att allt man kan göra inne kan man likaväl göra ute, såsom samlingar, matstunderna och olika typer av lekar. Vi vill dock påängta att utemiljön inte ska ersätta innemiljön.

Några av pedagogerna anser att deras utegård inte är tillräckligt stimulerande men att de försöker skapa utmaningar för barnen genom att lägga ut några stockar och bygga upp med lite växter. Grahn, Mårtensson, Lindblad, Nilsson och Ekman (1997) presenterar hur barn hade bättre koncentrationsförmåga och motorik samt att barns lek blev mer utvecklad på förskolegårdar med naturmiljö. Vi anser att pedagogerna kan ta tillvara på återvinningsmaterial som tillexempel rör, däck och träbitar i olika storlekar, samt plocka kottar, pinnar stenar med mera från naturen för att få en mer stimulerande miljö.

Pedagogerna menar att utemiljön, främst då förskolegården oftast används till fri lek, då barnen leker relativt fritt utan att bli styrda av pedagogerna. De anser att barnen oftast är styrda i innemiljön och därför förekommer det sällan någon planerad aktivitet på förskolegården. De menar dock att det är något de skulle kunna tänka sig att arbeta mer med för att ge barnen ytterligare utmaningar. Vi ser det som positivt att pedagogerna har ett intresse av att arbeta mer med utemiljön i form av aktiviteter och samlingar, då vi anser att det är något man bör prioritera mer då både litteratur och tidigare forskning förespråkar det. Enligt Sandell, Öhman och Östman (2003) är det viktigt att pedagoger planerar utomhusaktiviteter med ett förutbestämt syfte och att man inte bara låter barnen leka fritt. Pedagogen ska bidra till barnens utveckling och lärande genom att uppmana barnen till spännande lekar och vara med i aktiviteterna.

I resultatet visar det sig att pedagogerna använder utemiljön till viss del för att barnen ska få komma ut och få frisk luft och att barnen upplevs mindre stressade och piggare när de har varit ute. Även att det är viktigt för smittorisken och att barnen upplevs som friskare. Enligt Szczepanski (2007) blir barn friskare om de får möjlighet att vistas i en omväxlande utemiljö. De menar då att genom att barnen är ute så blir de mer fysiskt aktiva och att detta är en viktig faktor för att bara ska vara friska. Enligt oss erbjuder utemiljön barnen frisk luft och det viktigt att de får komma ut och röra på sig. Vi förde dock en diskussion om att det pratas mycket om att barn får komma ut och få "frisk luft" men att (Mårtensson et al. 2011) menar att vid förskolor som ligger nära trafikerade vägar kan det finnas stoff och gaser i luften och den "friska" luften inte alltid är frisk. Barn är känsligare för gifter i utemiljön än vad vi vuxna är. Detta är viktigt att tänka på när man går ut med barnen och att man inte alltid tar för givet att luften är "frisk". Därför anser vi att det är en bra idé att gå på utflykter med barnen till skogen eller något grönområde där luften kan vara friskare.

6.2.2 Pedagogens roll i arbetet med barns utveckling och lärande i utemiljö

Flertalet av pedagogerna anser att deras roll är att vara observatör och medupptäckare av vad som händer i utemiljön. De menar att de ska finnas till hands och vara ett stöd, hjälpa barnen att lösa konflikter samt ta vara på vad barnen intresserar sig för, utveckla detta och bidra till barns utveckling och lärande. Vi anser att det är betydelsefullt att pedagogerna agerar som medupptäckare och stödjer vidare på barnens intressen för att på det sättet utveckla deras lärande. Det är av stor vikt att utgå från barnens intressen för att på det sättet ge dem förutsättningar för fortsatt lärande och utveckling. Forskare är överens om att pedagogen har en viktig roll vid aktiviteterna i utemiljön. Pedagogerna ska agera som ett stöd och medupptäckare samt bidra till att barnen får en positiv syn på utomhusvistelsen (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson 2003). Granberg (2000) menar även hon att pedagogen utgör en stor del i barns utveckling och lärande på förskolan. Hon påpekar att det är av stor vikt att de tillsammans med barnen utforskar och aktivt deltar i barnens utforskande av utemiljön och är intresserad av det barnen upplever samt locka dem till eget undersökande. Hon menar vidare att i utemiljön kan detta innebära att pedagogerna observerar barnen och skapar lärandesituationer utifrån barnens intresse. Detta är något som vi har diskuterat och vi anser att man som aktiv observatör i utemiljön i förskolan kan bidra till barns utveckling och lärande förutsatt att man just är en aktiv observatör och att man tar tillvara på de tillfällen som ges, att man kanske har en tanke innan hur man skulle kunna gå tillväga om det skulle uppstå en lärandesituation. Enligt Johansson och Pramling, Samuelsson (2007) har synen på att lärandet tidigare var förenat med undervisning och att leken var en del av barns egen värld medfört att pedagogens roll i utemiljön blivit mer avvaktande än i innemiljön. Detta är något vi har reflekterat kring och vi anser att det är underligt att utemiljön inte prioriteras i större utsträckning i planeringen av verksamheten på förskolan då det har blivit mer fokusering kring lärande och utveckling i förskolan. Innemiljöns verksamhet prioriteras mycket mer och detta anses som en självklarhet och vi anser att utemiljön bör ha lika stor prioritet.

Några av pedagogerna arbetar med samlingar och aktiviteter på ett medvetet sätt i utemiljön, de arbetar bland annat med språk, matematik och naturkunskap. En av pedagogerna nämnde att: ”Likaväl som du har matematiksamling inne kan du ha matematik ute och det gör vi mycket, likadant med det här med naturvetenskap och teknik”. Pedagogerna menar att skogen brukar innebära att det blir en helt annan lek då inte barnen är låsta vid materialet som finns på förskolegården och att skogen kan erbjuda mycket som inte förskolegården kan. De anser att det är viktigt att de går på utflykt till skogen och att de skulle vilja utnyttja skogen mer i sin planering av verksamheten. Siraj-Blatchford och MacLead-Brudenells, (2003) menar att ett pedagogiskt arbetssätt är av stor betydelse för att skapa möjligheter för lärande kring naturvetenskap och även att det är betydelsefullt att pedagogerna har kunskap om olika naturvetenskapliga fenomen och att de gör fantasifulla aktiviteter för att stödja barnen i sitt lärande. Att pedagogerna ser skogen som en viktig del i utemiljön är något vi anser är bra då skogen har mycket att erbjuda. I skogen kan man skapa möjligheter för barnen att utvecklas och lära på ett helt annat sätt än vad man kan på förskolegården. Barnen tycker om att gå på utflykt och speciellt till skogen då de omges av en helt annan miljö där de kan leva ut sin fantasi. Pedagogens roll i skogen blir då mer aktiv eftersom

barnen blir mer aktiva. I resultatet kan man tyda att pedagogerna anser att de själva blir mer aktiva i skogen vilket tyder på att skogen är en plats där lärandet hamnar i fokus. Pramling Samuelsson & Sheridan, (1999) påpekar att för att pedagogerna ska kunna skapa en lärandemiljö i förskolan behöver de själva skapa ny kunskap, både teoretiskt och praktiskt. De menar att det alltså inte bara barn som behöver stöd i sin utveckling utan pedagogerna behöver också motivation för att i sin tur kunna hjälpa barnen att utvecklas. Enligt oss är detta viktigt att tänka på, pedagogerna behöver diskutera sin syn på utemiljön och ta del av varandras tankar för att på det sättet bli en mer aktiv och utmanade pedagog. Pedagogerna skulle exempelvis kunna erbjudas möjlighet att gå på föreläsningar om utemiljöns betydelse för att på det sättet få en bredare kunskap och idéer för fortsatt arbetet med barns utveckling och lärande i utemiljön.

6.2.3 Szczepanskis lärandemodell

Då Szczepanskis (2008) lärandemodell (figur 1) beskriver utomhuspedagogikens ställning i förhållande till fyra domäner, *Social och personlig utveckling*, *utomhusaktiviteter*, *miljöundervisning* och *hälsa* vill vi diskutera denna modell lite närmare och tydliggöra sambandet mellan modellen och pedagogernas uppfattningar.

När det gäller den första domänen *Social och personlig utveckling* så nämner pedagogerna i vår studie mycket om detta. De menar att fantasin och kreativiteten ökar då barnen är utomhus samt att de blir modigare och självkänslan ökar. De menar också att samhörigheten ökar i utemiljön samt att den kan skapa trygghet. Szczepanskis andra domän *Utomhusaktiviteter* beskriver pedagogerna som att allt du kan göra inne kan du göra ute. Samlingar och aktiviteter utomhus, som till exempel språksamlingar, matematiksamlingar, rörelselekar, hinderbanor och fri lek, bidrar till att barnen utvecklas och lär inom många områden. Den tredje domänen *miljöundervisning* framkommer bara en aning i pedagogernas svar där de kommer in på läran om naturvetenskap och där de menar att detta lärs in lättare utomhus än inomhus. Szczepanskis fjärde och sista domän *hälsa* är något som alla pedagoger nämner. Här menar de att utemiljön används till viss del för att barnen ska få komma ut och få frisk luft samt att barnen upplevs som friskare när de är utomhus. Szczepanskis lärandemodell tydliggör lärande ur ett helhetsperspektiv där de fyra domänerna samspekar med varandra. Utifrån våra intervjuvar har vi fått fram att många av pedagogerna tänker liksom Szczepanski utifrån ett helhetsperspektiv när det gäller utemiljöns betydelse för barns utveckling och lärande. Vi anser att man som förskollärare kan ha nytta av denna modell då man arbetar i utemiljön, då modellen är ett gott exempel på vad utemiljön kan erbjuda för barns utveckling och lärande ur ett helhetsperspektiv.

6.3 Slutsats

Utemiljön erbjuder betydande möjligheter för barns utveckling och lärande. Studiens slutsats är att pedagoger uppfattar utemiljön som ett positivt redskap i arbetet med barns utveckling och lärande. Utemiljön påverkar barns motoriska utveckling, fantasi och kreativitet, hälsa samt främjar barns lek på ett gynnsamt sätt. Barnen upplevs inte lika "låsta" som i innemiljön och de "vågar" mer och på det sättet främjas deras utveckling och lärande. Pedagoger upplever att det blir mindre konflikter mellan barnen när de

vistas i utemiljön då de har större yta att röra sig på och inte är ”på” varandra lika mycket som inne. Språk, matematik och naturkunskap är ämnen som ”naturligt” lärs i utemiljön. Pedagogens roll uppfattas som mer passiv i utemiljön då de mer observerar och agerar som medupptäckare och skapar lärandetillfällen utifrån barnens intressen. Pedagogerna önskar dock att de vore mer engagerade i barns utelek och det är något som de skulle vilja arbeta vidare med. Utemiljön ses som ett bra komplement till innemiljön.

7 SLUTORD

Genom denna studie har vi erhållit djupare kunskap om utemiljöns betydelse för barns utveckling och lärande. Utemiljön kan erbjuda oändliga möjligheter och skapa intressanta inlärningssituationer för barnen där deras fantasi och kreativitet kan blomstra. Vi kommer i vårt framtida arbete som förskollärare ha nytta av den kunskap vi erhållit genom denna studie och fortsätta att lyfta fram fenomenet utemiljö och dess betydelse för barns utveckling och lärande. Vi menar dock att man inte får glömma bort innemiljön då även den har sina möjligheter. Utemiljön ska vara ett komplement till innemiljön. Pedagogens inställning är enligt oss av stor betydelse för i vilken utsträckning utemiljön används i förskolan. Vi anser att vi med vår studie bidragit till kunskap om utemiljöns betydelse för barns utveckling och lärande i förskolan och att våra blivande kollegor samt lärarstudenter kan ta nytta av vår forskning.

8 VIDARE FORSKNING

Förslag till vidare forskning inom fenomenet utemiljö är Barns lek i utemiljön och hur den skiljer sig från inommiljön. Vi anser att det är väsentligt att utveckla kunskap om detta då leken är har en betydande roll i barns lärande och utveckling och genom vår studie fann vi slutsatsen att pedagoger uppfattar att barn använder sin fantasi och kreativitet mer när de vistas i utemiljö och det i sin tur främjar barns lek. Fantasi och kreativitet är viktiga komponenter i barns lek. Ett annat förslag är Hur barns hälsa påverkas i utemiljön då en annan slutsats i vår studie var att pedagoger uppfattar att barns hälsa påverkas positivt av att vistas i utemiljö. Det är väsentligt att utveckla kunskap inom detta då barns hälsa är något som är av stor vikt.

Ett annat förslag är att göra en jämförelse där barnen delas upp i grupper och att vissa grupper har alla sina samlingar inomhus och medans andra grupper har alla sina samlingar utomhus. Sedan efter några veckor kan man jämföra om barnens kunskaper ser olika ut i de olika grupperna.

9 REFERENSER

- Alexandersson, M. (1994). Den fenomenografiska forskningsansatsens fokus. I Starrin, B. & Svensson, P – G. *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Bell, J. (2000). *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Bremberg, S. & Eriksson, L. (2010). *Investera i barns hälsa*. Stockholm: Gothia.
- Brügge, B. & Szczepanski, A. (2011). Pedagogik och ledarskap. I Brügge, B., Glantz, M. & Sandell, K. (red.) *Friluftslivets pedagogik: för kunskap, känsla och livskvalitet*. Stockholm: Liber.
- Claesson, S. (2007). *Spår av teorier i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Dahlgren, L-O. & Szczepanski, A. (1997). *Utomhuspedagogik: boklig bildning och sinnlig erfarenhet: ett försök till bestämning av utomhuspedagogikens identitet*. Linköping: Linköpings universitet.
- Dahlgren, L-O. & Szczepanski, A. (2004). Rum för lärande – några reflexioner om utomhusdidaktikens särart. I Lundegård, I., Wickman, P-O. & Wohlin, A. (red.), *Utomhusdidaktik* (s. 9-23). Lund: Studentlitteratur.
- Davidsson, B. & Patel, R. (2003). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Grahn, P., Mårtensson, F., Lindblad, B., Nilsson, P. & Ekman, A. (red.) (1997). *Ute på dagis: hur använder barn daghemsgården? Utformningen av daghemsgården och dess betydelse för lek, motorik och koncentrationsförmåga*. Alnarp: MOVIUM.
- Granberg, A. (2000). *Småbarns utevistelse: naturorientering, lek och rörelse*. 1. uppl. Stockholm: Liber.
- Johansson, E. & Pramling Samuelsson, I. (2007). "Att lära är nästan som att leka": lek och lärande i förskola och skola. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Marton, F. & Booth, S. (2000). *Om lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Lenninger, A. & Olsson, T. (2006). *Lek äger rum: planering för barn och ungdomar*. Stockholm: Formas.
- Pramling Samuelsson, I. & Asplund Carlsson, M. (2003). *Det lekande lärande barnet i en utvecklingspedagogisk teori*. Stockholm: Liber.

Pramling Samuelsson, I. & Sheridan, S. (1999). *Lärandets grogrund. Perspektiv och förhållningssätt i förskolans läroplan*. Lund: Studentlitteratur.

Sandell, K., Öhman, J. & Östman, L. (2003). *Miljödidaktik – naturen skolan och demokratin*. Lund: Studentlitteratur.

Siraj-Blatchford, J. & MacLead-Brudenell, I. (2003). *Supporting Science, Design and Technology in Early Years*. Maidenhead: Open University Press.

Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Szczepanski, A. (2007). Uterummet – ett märkligt klassrum med många lärmiljöer. I Dahlgren, L-O., Sjölander, S., Strid, J. & Szczepanski, A. *Utomhuspedagogik som kunskapskälla, närmiljö blir lärmiljö*. Lund: Studentlitteratur.

Trost, J. (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Utbildningsdepartementet, (1998) Reviderad 2010. *Läroplanen för Förskolan: Lpfö 98*. Stockholm.

Vygotsky, L. (2002). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos.

Elektroniska källor

Mårtensson, F. (2004). *Landskapet i leken – En studie av utomhuslek på förskolegården*. Tillgänglig på internet: <http://pub.epsilon.slu.se/803/1/Fredrika20050405.pdf> [Hämtad 12-11-29].

Mårtensson, F., Lisberg - Jensen, E., Söderström, M. & Öhman, J. (2011). *Den nyttiga utevistelsen? – Forskningsperspektiv på naturkontaktens betydelse för barns hälsa och miljöengagemang*. Tillgänglig på internet: <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6407-5.pdf> [Hämtad 12-11-29].

Szczepanski, A (2008). *Handlingsburen kunskap: Lärares uppfattningar om landskapet som lärandemiljö*. Tillgänglig på internet: <http://liu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:234992> [Hämtad 12-11-29].

Bilaga

Intervjufrågor

- Hur ofta går ni ut?
- Varför går ni ut?
- Vilka utemiljöer använder ni er av? Hur ofta?
- Hur uppfattar du att ni använder utemiljön utifrån pedagogiska syften?
Aktiviteter/Planering!
- Hur ser du på barns möjligheter till att utvecklas och lära när de befinner sig utomhus?
- Har du några uppfattningar om hur barnens beteende ändras då ni är utomhus?
- Hur ser du på din egen roll då ni är utomhus?